

Преузето са православног сајта: www.lazarica.org.yu

Протојереј Александар Шмеман

ЛИТУРГИЈСКА СВИЈЕСТ ДАНАС

(Како схватати и проживљавати богослужење)

Када би неко био кадар да сагледа Цркву Христову, то како она бива сједињена са Христом и како учествује у Тијелу Његовоме, не би је видио другачије него као Само Тијело Господње", изрекао је Никола Кавасила.

У наше вријеме у неправославном свијету свугдје, и у римокатолика и у протестаната, оживљава интересовање за богослужење и тежња за повратком литургијској љепоти и пуноћи древне Цркве. Та тежња нашла је свој пуни израз у такозваном "литургијском покрету" на Западу. Предводници и сљедбеници овог "литургијског препорода" нарочито пажљиво изучавају богослужење Православне Цркве, која је, како каже један од њих, "сачувала литургијски дух ране Цркве и наставља да живи и да се напаја њиме као најчистијом источником... Православној Цркви, пак, није потребан 'литургијски покрет', јер се она никада у своме благочашћу није удаљавала од сопственог богослужења."

Ове ријечи римокатоличког писца предочавају нам величину литургијске "мисије" Православне Цркве и каквоту откривења, које наше богослужење може да пружи онима који су "гладни и жедни" пуног Црквеног живота. Но, ма колико да ово западњачко одушевљење годи нашем православном срцу, оно, прије свега, треба да нам послужи као подстицај да се ми, православни, дубље замислимо над својим сопственим односом према нашем богослужењу, у првом реду, разумије се, према Светој Литургији. Да ли је код нас све тако сјајно, како се то може чинити добронамјерним људима изван наше Цркве? Неоспорно је да је Православна Црква превасходно Црква литургијска, не само у смислу непрекидности њеног богослужбеног предања од Апостолског доба, него и по мјесту које богослужење заузима у животу вјерних, који имају нарочиту љубав према црквеним службама. Ипак, ми не бисмо смјели прећутати да и наша литургијска свијест болује од неких изрођавања, која су, додуше, другачије природе него она на западу. Ако је могуће рећи да су западни хришћани изгубили богослужбено богатство древне Цркве, за православне се може казати да су се они, пак, сачувавши то богатство у његовој цјелокупности, одвикли од тога да га користе. Православни хришћани, имајући у рукама златни кључ, изгубили су умјешност да њиме отварају тајанствене двери своје ризнице.

Овдје, прије свега, имамо на уму неразумијевање Свете Литургије својствено вјернима, упркос њиховој великој љубави према њој. Дошло је до раскорака између љубави и разумијевања. Данас неки воле богослужење не због његовога смисла, него због нечег другог што је тешко тачно одредити: због "доживљаја" које им својом молитвеном "атмосфером", својом тајанственошћу и љепотом пружа богослужење... Има их који тврде да богослужење и атмосфера православног храма пружају нам од дјетињства тако драгоцјено богатство благочастивих расположења,

толико свијетлих слика и утисака, да жеља за схватањем и разумијевањем свега у храму може некоме да се учини као плитак рационализам. Ми смо се стољећима молили у храму без икаквих посебних тумачења и тај храм је узносио нашу душу к Богу зар то није доста? Стољећима су те ријечи и обреди, ако и неразумљиви, уносили у наш живот радост, утјеху и свјетлост, а зар то није циљ богослужења? На ове ријечи које се често могу чути, веома је тешко одговорити. Тешко је зато што се у овом спору они који у њему учествују крећу двома различитим равнима, тако да се њихове ријечи и аргументи не могу сусрести него пролазе једни мимо других, будући да се споре око различитих ствари. У наше вријеме у средишту вјерског живота као да не стоји Истина, него вјерско осјећање, које се признаје за главну вриједност и којим се мјери све. У црквеном животу и богослужењу све се вреднује сопственим мјерилом: ониме што "Ја" хоћу, и желим да добијем од богослужења, оним што се "мени" чини суштински значајним, ониме што "Ја" волим у њему.

Богослужење свештенодејствено исповиједање оваплоћене Истине, Христа Господа

Објективна Истина Цркве, објективни садржај богослужења престали су такорећи да нас интересују, и свако одабира оно што највише одговара његовим субјективним "захтјевима". (Као доказ за то може послужити широко присутна пракса исповиједања за вријеме богослужења, чак и у вријеме Свете Литургије, што јасно показује да је за многе вјернике њихове "приватна" потреба важнија од учешћа у заједничкој молитви, у Светој Литургији). И зато је у наше вријеме врло тешко говорити људима да је Хришћанство, у првом реду, вјера Истине оваплоћене и живе Истине, те да богослужење отуда није "напросто молитва" заодјенута у лијепе ријечи и обреде, који се могу вољети због њихове умилности и њиховог дјеловања на душу, него да је вјечно свештенодејствено исповиједање Оваплоћене Истине Христа, живот и узрастање у Њему.

Руски писац Розанов је својевремено рекао да је "Хришћанство изникло из народних уздаха, из народног ганутљивог извијања ка Богу". То је крајње штетно и неистинито тврђење. Хришћанство је никло из страшне и преславне Тајне Сина Божијега, "Који је ради нас људи и ради нашег спасења" постао Син Човјечији, Који је нас ради на смрт био осуђен и умро на Крсту и васкрсао из мртвих трећег дана. Он је "Пут и Истина и Живот" (Јн. 14, 6) и тим Путем ходи и ту Истину оглашава и тај Живот притежава и пружа Црква Христова. Богослужење Цркве и није ништа друго до проповиједање те Истине, живљење тога Живота и хођење тим Путем.

Трагично је то што је у савременом изрођеном доживљавању богослужења само богослужење престало да за нас представља исповиједање наше Вјере, њено саборно и цјелосно оваплоћивање. Ми срећемо многе људе који су такорећи срасли са богослужењем, и воле га и познају (али познавање богослужења није исто што и разумијевање богослужења), но не учествују у Вјери Цркве, богослужење је за такве навика и омиљена храна њиховог вјерског осјећања. Међутим, они се ни не труде да то своје вјерско осјећање провере Вјером Цркве и да га усагласе са Њом.

У таквој свијести доживљавање богослужења се одијелило од онога "правила Вјере", које оно управо и оваплоћује.

Свеколико наше богослужење у потпуности представља богословље, истинску теологију, живи и животворни извор и мјерило свакога богословља, али то не желе да схвате они који сматрају да "разумијевање" богослужења није нешто што би било обавезно и од суштинскога значаја. Отуда и настаје она равнодушност већине људи у Цркви према теологији. Богословље се претворило у специјалност хришћанских "интелектуалаца", коју обичан вјерник не разумије, а не осјећа ни најмању потребу да је разумије. Треба додати да се то одбијање да се богослужење дубље разумије често погубно одражава и не само богословље: без богослужења теологија губи под собом тврду подлогу и претвара се или у "чисту науку", "науку ради науке", или у исказивање "приватних" богословских мишљења која немају снаге да буду свједочанство саборног Предања Цркве.

И богослужење се такође од саборног, свенародног дјелања, од саборног свједочења, које треба да представља, претвара у "специјалност", "специјалност" олтара и пјевница, односно свештенства и појаца. У свему томе, пак, обичан вјерник сматра за потпуно природно да изабере оно што се њему највише свиђа, оно што највише "храни" његово вјерско осјећање нпр. бдијеније или акатист, "концертантно" или "манастирско" пјевање, "свечано" или "просто" служење. Уколико се сматра да је главна вриједност богослужења његово "дјеловање" на душу и психологију вјерних, сва та одабирања и произвољности потпуно су законити и прихватљиви, јер се спор своди на спорење око укуса а не око Истине.

Али, ствар је баш у томе да је та "психологизација" богослужења, његово свођење на "осјећање" и "проживљавање", без истинског разумијевања, управо основна бољка савремене "крње" литургијске свијести у нас. Морали бисмо сасвим одређено поставити питање: "Шта су Хришћанство и Црква?". Јесу ли они Радосна Вијест о апсолутној Истини спасења, коју је познао сваки од нас и којом живи и коју треба да исповиједи, или је посриједи расплинута "религија срца" са дивним старинским церемонијама и умилним појањем?

Одговор на ово питање може да буде само један:

Од најранијих дана у Цркви је установљено било "оглашење" или "катихизација", тј. припрема за Крштење нових чланова, као "мистагогија", што значи "тајноводство", тј. "увођење у Тајну", односно постепено објашњава значење богослужбених симбола, обреда и молитава. То је представљало увођење катихумена, тј. "оглашених" у Истину Коју Црква собом оваплоћује и Која чини саму суштину Хришћанства. Све што је тако чуо и познао и све у шта је тако повјеровао, постало је за новог члана Цркве, након свете Тајне Крштења, непресушни извор новог живота, који и јесте Црква, И управо у богослужењу, у том непрестаном обнављању и оваплоћивању исповиједања Цркве, црпили су Хришћани онога времена онакву моћ вјере која је, према ријечи Апостоловој, "побједа која је побиједила свијет", (1. Јован. 5, 4). Зато је одступање и одрицање од разумијевања, од жеље да се све више и више разумије и схвати шта ми радимо

када у Светој Литургији "ово творимо у Његов спомен" (Лк. 22, 19), када се "двоје или троје састанемо у Име Његово" (Мт. 18, 29), уствари одступање и одрицање од Истине.

Понављамо, први и темељни смисао богослужења и састоји се у оном смислу који је њиме оваплоћен и изражен. Без поимања тога смисла, наша љубав према богослужењу нужно се изрођава у површно, чисто емоционално или естетско доживљавање које чак може и да оснажи наш индивидуални молитвени живот, али које не омогућава истинско учествовање у тајанству свеопште црквене молитве. Богослужење није ни магија, гдје ријечи (басме) и гестови "дјелују" независно од разумијевања и осмишљења, нити привлачна вјерска церемонија, чија је вриједност у њеном психолошком учинку на посматрача. Богослужење представља истинско служење Богу "у Духу и Истини" (Јн. 4, 24), гдје све има смисла, гдје све изражава оно што је "једино потребно" (Лк. 10, 42).

А то "једино потребно" и јесте Истина, коју су нам проповиједали Апостоли, у коју смо ми и повјеровали, а та Истина јесте Христос са Којим смо се ми сјединили у Крштењу и Који је постао наша Храна, Живот наш у Цркви и у тој Истини Христу ми треба да узрастамо и ту смо Истину Христа и призвани да исповиједамо. Истина је суштина Цркве и смисао црквеног богослужења. И за Хришћанина нема нити може бити веће радости од непрестаног поимања и понирања у тај богочовјечански Мистирион, у то Тајанство, кроз које вјера може да заима Саму Божанску Истину, Сам Божански Живот.

Преузето са православног сајта: www.lazarica.org.yu